

PRESENTACIÓ

Tres són les fonts d'on beu l'èxit de l'ensenyament: les capacitats del professor/a; les aptituds de l'alumne/na, i els mitjans que es posin a disposició de tots ells. Es diu que a l'antiga Grècia els mestres es reunien amb els alumnes a la plaça pública –l'àgora– i per impartir les seves ensenyances no necessitaven res més que el terra on s'asseien tots. És cert que pogué ser així, però la complexitat i el volum aconseguits pel coneixement de la societat actual fan del tot imprescindible comptar amb uns bons mitjans en el procés ensenyament/aprenentatge. De fet, dels tres elements abans esmentats, es pot afirmar que els mitjans d'ensenyament resulten l'element essencial per a l'aprenentatge, ja que suposen la frontissa entre la capacitat expositiva del professor/a i la capacitat receptiva i assimilativa de l'alumne/na.

Els materials didàctics, per tant, han de ser aquest necessari punt de trobada entre aquells que s'encarreguen d'ensenyar i els que necessiten aprendre. Han sigut molts els canvis educatius viscuts els últims anys al nostre país i no sempre ha estat fàcil adaptar-s'hi amb la rapidesa que a vegades se'ls ha exigint. Per això és de tanta importància per al professorat poder comptar amb uns materials ben dissenyats i perfectament adaptats a la legislació vigent a cada moment.

A la *societat de la imatge* en què vivim, resulta del tot fonamental controlar els dos nivells de comunicació: *saber veure* i *saber fer*. I, per tant, si aquests són els dos eixos sobre els quals ha de girar la matèria d'*Educació Plàstica i Visual*, no hi ha millor manera de basar l'aprenentatge que a través d'un material eminentment pràctic, en el qual l'alumne/na pugui desenvolupar al mateix temps les seves capacitats d'assimilació i expressió.

La present **Guia Didàctica**, dirigida al professor/a i amb idèntica estructura que el **llibre de l'alumne/na** té una doble finalitat:

- Per una banda, presentar i justificar als professors els plantejaments del llibre, mostrar les solucions a les propostes operatives i donar resposta a les activitats de verificació incloses a cada làmina. Aquestes aportacions, juntament amb els *objectius* i *criteris d'avaluació* que obren cada unitat didàctica, determinen el nivell de concreció del currículum pel que fa referència a la **Programació d'Aula**.
- Per l'altra, adjuntar el Projecte Curricular centrat en el *Primer Cicle d'Ensenyança Secundària Obligatoria*, en el coneixement que servirà d'instrument pràctic inicial que permeti al professor/a definir la programació d'aula (ajustant-la a les característiques específiques que tingui el seu Centre escolar) i a tots els agents educatius (direcció, professorat, pares i alumnes), conèixer en cada moment on es troben els alumnes respecte al que s'havia previst inicialment, quines correccions generals han de plantejar-se i quins mecanismes d'ampliació, reforç o adaptació han de posar-se en marxa.

Descobrir, Experimentar i Crear neix com a concreció operativa del projecte Curricular Editorial *El meu bloc de dibuix*, inicialment dirigit al Primer Cicle de la Secundària Obligatoria. Els problemes de temps i espai, la gran varietat de materials amb què s'ha de treballar, i la quantitat de matèries amb què s'ha d'enfrontar l'alumne/na, ens porta a clarificar objectius i programar sistemàticament què ha d'aprendre (*continguts*), en quin ordre (*seqüència*), com (*metodologia*) i amb quins mitjans (*materials*). Tots aquests elements, junt amb els *Criteris d'Avaluació del Cicle*, configuren el **Projecte Curricular** que presentem a continuació.

1 CARACTERÍSTIQUES I PLANTEJAMENT

L'Educació Plàstica i Visual neix de la necessitat de potenciar en l'estudiant la capacitat de comprendre els estímuls visuals que rep, i expressar-se, al mateix temps, a través dels propis missatges visuals. En definitiva, l'Educació Plàstica i Visual introdueix l'alumne/na en un món de comunicació especialment ric i variat.

El punt de partida cap a l'adquisició d'aquest mitjà de comunicació (el llenguatge plàstic i visual) ha de ser la realitat quotidiana, tant la que proporciona la natura com la desenvolupada per l'home: premsa, disseny, cinema, televisió, imatge digital, entorn multimèdia, etc.

Durant la Secundària, l'àrea de Plàstica i Visual no ha de constituir una introducció a la Història de l'Art, sinó una reflexió sobre la multitud d'estímuls visuals que reben en la vida quotidiana, la identificació i la comprensió de la qual resulta fonamental per aconseguir una comunicació plena amb el nostre entorn. Si des de tots els àmbits es diu que ens trobem immersos en la *cultura de la imatge*, sembla evident que la comprensió del llenguatge visual ha de ser un punt d'especial atenció en la formació dels alumnes, precisament en una edat en què la imatge es fa un element essencial en la comunicació.

Igual que qualsevol llenguatge, el llenguatge plàstic necessita dos nivells consecutius: *saber comprendre-saber veure* i *saber expressar-se-saber fer*. En altres paraules, atrevir-se a **descobrir** la realitat, **saber experimentar** amb les seves múltiples possibilitats i **saber crear**, a partir d'aquestes possibilitats, un món ric d'idees, sensacions i sentiments.

Saber veure per comprendre és un procés físic i psíquic. En un principi es rep un estímulo físic des de l'exterior, que dóna pas a una sensibilització i una comprensió racional d'aquest estímulo. Per tant, saber veure no es limita únicament a rebre de forma irreflexiva un cúmul d'experiències visuals, sinó que s'amplia al desenvolupament d'una capacitat crítica davant dels estímuls rebuts, i s'identifica correctament la seva naturalesa, la intenció, el significat, etc. A més, l'anàlisi detallada de les imatges donarà lloc a dues altres capacitats en l'alumne/na: el desenvolupament del gust estètic (la capacitat de gaudir davant la contemplació d'una imatge); i el respecte pels gustos i les opinions dels altres (reconeixement dels valors o les qualitats de les imatges encara que no concordin amb els seus gustos o les preferències estètiques).

El **saber fer** es desenvolupa a partir de *saber veure* i es manifesta de dues maneres: l'expressió i la representació. Tant per a l'una com per a l'altra es necessita una eina o instrumentació. No es tracta de convertir el conjunt dels alumnes en *artistes*, sinó d'aportar-los els coneixements bàsics que els permetin comunicar-se per mitjà del llenguatge visual amb imaginació i creativitat, rebutjant els estereotips i fomentant el desenvolupament d'un llenguatge propi, carregat de contingut i expressió.

En l'ensenyament del llenguatge plàstic i visual és primordial incentivar la capacitat creadora de l'estudiant, la seva iniciativa i l'espontaneïtat. El professor/a ha d'indicar propostes de conducta curtes i clarament exposades que permetin a l'alumne/na aprofundir en aquest llenguatge lliurement, ja que és primordial que aprengui a interpretar per si mateix els estímuls visuals rebuts i a expressar i comunicar de forma personal les seves sensacions.

En aquest primer cicle de Secundària s'inicia el procés de sensibilització davant dels valors visuals i plàstics de l'entorn. Cal partir de missatges concrets en els quals s'hauran de reconèixer els elements constitutius per mitjà d'una anàlisi precisa que augmenti les *capacitats perceptives*. Es tracta d'un primer pas fonamental que facilitarà el desenvolupament dels següents nivells d'aprenentatge en el món de la imatge.

Al mateix temps, es tractarà que l'alumne/na descobreixi, pas a pas, les possibilitats expressives de l'entorn i les interpreti, la qual cosa anirà en benefici de la seva *capacitat creativa*. El descobriment de la gran capacitat comunicativa del llenguatge plàstic i visual serà un al·licient per aprofundir en la seva anàlisi i comprensió.

Per altra part, també es procurarà que l'alumne/na es familiaritzi amb els mitjans i les destreses necessàries para potenciar al màxim les seves possibilitats d'*expressió plàstica*. No es tracta d'establir una relació de tots els mitjans gràficoplàstics existents, sinó que conegui les tècniques i els procediments més adequats a les capacitats i al moment del seu desenvolupament intel·lectual, combinant dues virtuts: la facilitat de maneig i el potencial per expressar una gran varietat de sensacions per mitjà del signe, la textura i/o el color. Així mateix, l'alumne/na ha de familiaritzar-se amb el coneixement d'aspectes espacials de la realitat, per mitjà de la geometria i la representació objectiva de les formes.

La naturalesa de l'àrea permet establir unes bases conceptuals comunes a través de tota l'Ensenyança Secundària i proporcionar continuïtat en el tractament dels continguts, de manera que l'alumne/na pugui relacionar els nous amb els ja apresos i experimentats. Per això, els blocs de continguts es mantenen en tots els cursos i presenten una clara estructuració de la sintaxi dels llenguatges plàstics, ajudant a desenvolupar les capacitats i les habilitats de l'àrea.

Encara que els continguts són bàsicament conceptuals, al ser una àrea de procediments l'aprenentatge dels conceptes es farà a través de la metodologia adequada, i cobrarà importància el coneixement i l'ús de les possibilitats que ofereixen les noves tecnologies. Serà primordial, així mateix, fomentar el desenvolupament de les qualitats pròpies de l'individu per afavorir la varietat de resultats. Així, l'alumne comprendrà la necessitat de respectar l'obra dels altres encara que no coincideixi amb els gustos personals.

2 OBJECTIUS GENERALS

Considerant que la relació dels alumnes amb l'entorn gràficoplàstic i visual s'estableix en les dues coordenades *saber veure* i *saber fer*, s'ha d'incidir que per poder arribar al *saber fer* cal disposar d'un coneixement mínim de tècniques, recursos i capacitat elemental de percebre visualment i d'assimilar conceptes, per poder passar posteriorment a desenvolupar un cert grau de destresa.

Els objectius generals fixats han de reflectir l'aprenentatge d'una sèrie de continguts bàsics, des del punt de vista d'una cultura perceptiva i unes capacitats expressives, en el marc d'una educació formativa integral.

L'ordre seqüencial dels objectius no pretén ser rígid; únicament tracta de reflectir les capacitats que desenvoluparan els alumnes en el seu aprenentatge:

1. Observar, percebre, interpretar de forma crítica les imatges i les formes de l'entorn, i ser sensible a les seves qualitats plàstiques, estètiques i funcionals.
2. Apreciar els valors culturals i estètics –identificant, interpretant i valorant els continguts– i entendre'ls com a part de la diversitat cultural i contribuir al seu respecte, la conservació i la millora.
3. Reconèixer el caràcter instrumental del llenguatge plàstic i visual com a mitjà d'expressió en si mateix i per la seva utilitat per a altres àrees de coneixement, donats els seus valors descriptius, d'espai, comunicatiu, metodològics i experimentals.
4. Expressar-se amb creativitat, per mitjà de les eines del llenguatge plàstic i visual i saber relacionar-les amb altres àmbits del coneixement.
5. Utilitzar el llenguatge gràficoplàstic per representar emocions i sentiments, vivències i idees, i contribuir a la comunicació, la reflexió crítica i el respecte entre les persones.
6. Utilitzar els diversos materials, les tècniques i els procediments bàsics adequats per a la realització d'imatges; i valorar la creativitat, els hàbits d'observació, la precisió, el rigor i la pulcritud, així com l'esforç i la superació de les dificultats.
7. Representar cossos i espais simples mitjançant l'ús de la perspectiva, les proporcions i la representació de les qualitats de les superfícies i el detall, de manera que siguin clars i eficaços per a la comunicació.
8. Observar i descriure gràficament les formes i els objectes de l'entorn natural, urbà i domèstic, i captar el caràcter i la disposició de les parts en el conjunt i evidenciar la constància de la seva estructura sobre l'aparença, tot això en funció de l'espai i del punt de vista adoptat.
9. Planificar i reflexionar, individualment i col·lectivament, sobre el procés de realització d'una obra, partint d'uns objectius prefixats, i revisar i valorar, al final de cada fase, l'estat de la seva consecució.

3 CRITERIS GENERALS D'AVALUACIÓ

L'avaluació com a part fonamental del procés d'ensenyança/aprenentatge es desenvolupa durant aquest procés de forma contínua, individualitzada i integradora.

Els criteris d'avaluació que a continuació s'enuncien es relacionen directament amb els objectius anteriorment establerts. Pretenen ser una guia que serveixi al professorat per establir, de forma general, les capacitats i les habilitats que l'alumne/na hagi sigut capaç d'aconseguir i desenvolupar durant tot el període educatiu corresponent al Nivell I o Primer Cicle de l'Ensenyança Secundària Obligatòria.

1. Identificar els diferents llenguatges visuals en les imatges de l'entorn i classificar-los segons la finalitat: informativa, persuasiva, narrativa o estètica.
2. Descriure gràficament i plàsticament una forma donada, identificant els seus elements constitutius: configuració estructural, textures i color.
3. Diferenciar la varietat de textures visuals i tàctils que es poden produir mitjançant la manipulació de tècniques i materials diversos.
4. Reconèixer la importància de l'ús del color en diverses manifestacions humanes, amb especial atenció als valors estètics, simbòlics i utilitaris.
5. Diferenciar i reconèixer els processos, les tècniques, les estratègies i els materials en imatges de l'entorn audiovisual i multimèdia.
6. Realitzar creacions plàstiques seguint el procés d'experimentació i demostrant valors d'iniciativa, creativitat i imaginació.
7. Descriure gràficament, formes i identificar la seva orientació espacial i la relació entre les seves direccions.
8. Dibuixar formes geomètriques planes, valorant la precisió i l'ús correcte dels instruments i els materials propis del dibuix tècnic.
9. Representar amb formes planes sensacions d'espai mitjançant els procediments que resolten l'efecte profunditat (mida, superposició i contrast).
10. Representar formes i espais de l'entorn, utilitzant com a recurs expressiu els contrastos lumínics.
11. Conèixer diferents mitjans d'expressió gràficoplàstics, així com les diferents qualitats expressives i estètiques de cada un d'ells.
12. Valorar les qualitats estètiques d'entorns, objectes i imatges de la vida quotidiana, amb especial atenció a les obres artístiques.
13. Elegir els materials gràficoplàstics més adequats per elaborar un determinat producte visual en base a uns objectius prefixats i a l'autoavaluació contínua del procés de realització.
14. Valorar els hàbits d'observació, el rigor en les fases d'execució dels treballs i la pulcritud en l'elaboració, així com l'esforç i la superació de les dificultats per dur a terme les propostes.

4 OBJECTIUS ESPECÍFICS, TEMPORITZACIÓ ORIENTATIVA I CRITERIS D'AVALUACIÓ PER UNITATS DIDÀCTIQUES

Els continguts per al Primer Cicle d'Educació Secundària s'han distribuït en tretze Unitats Didàctiques, organitzades en quatre blocs temàtics.

L'aprenentatge ha de ser fruit d'una intensa activitat per part de l'estudiant basada en l'observació, la relació entre els coneixements, l'anàlisi i la comprovació de tots ells i l'intercanvi de punts de vista amb els companys i amb el professor.

El plantejament general del curs respon a la següent sistematització d'U.D. organitzades en quatre blocs, precedides per un capítol introductori sobre materials i tècniques gràfiques.

Materials i tècniques de dibuix i pintura

OBJECTIUS

- Reconèixer els diferents mitjans de dibuix i pintura necessaris per treballar a l'aula.
- Distingir les diferents qualitats expressives de cada un d'aquests materials.
- Conèixer els suports fonamentals per a l'aplicació de les diferents tècniques, així com els materials complementaris que poden ser d'utilitat en determinats moments.
- Conèixer els materials imprescindibles (esquadra, cartabó, regle i compàs) per dur a terme construccions geomètriques.
- Conèixer i valorar les tècniques i els procediments que fan possible la major expressivitat plàstica en funció dels resultats desitjats i la seva intenció comunicativa.
- Comprendre la importància d'analitzar amb deteniment els elements fonamentals d'una composició de forma prèvia a l'aplicació de les diferents tècniques o procediments.

TEMPORITZACIÓ

En el desenvolupament d'aquest capítol introductori, el professor ha de fer ús de tots els recursos i les possibilitats que sobre materials i estris de dibuix i pintura disposi a l'aula. En l'explicació s'ha d'invertir, inicialment, un màxim de **4 sessions**; si bé, al llarg del curs, caldrà recórrer a aquest capítol per incidir sobre el desenvolupament de la tècnica i el procediment més adequat per a cada proposta plantejada.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Valorar l'atenció en la comprensió dels diferents mitjans i tècniques de dibuix i pintura, així com les variades qualitats plàstiques i expressives.
- Verificar l'ús dels conceptes apresos en aquest capítol introductori en les pràctiques proposades en les U.D. que es desenvolupen en aquest curs.
- Apreciar l'interès manifestat per fer servir els diferents mitjans i tècniques en resultats creatius, expressius i personals.

L'EXPERIÈNCIA D'OBSERVAR IMATGES

U.D. 1. Visió i percepció

OBJECTIUS

- Saber definir què és la percepció, diferenciant *veure* de *percebre*.
- Saber descriure els mecanismes de la percepció visual.
- Reconèixer i experimentar l'existència de les tres constants perceptives: *la forma, la mida i el color*.
- Saber reconèixer les figures impossibles i il·lusions òptiques, i desenvolupar la curiositat i l'esperit analític.

TEMPORITZACIÓ

Perquè els alumnes puguin assimilar completament aquests conceptes i practicar-los en les propostes, s'ha de destinar al seu desenvolupament de **3 a 4 sessions** de treball.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Verificar si es perceben significativament les imatges, considerant les constants perceptives (forma, mida, color, etc.).
- Verificar si es coneix quines funcions té el cervell i per què es perceben il·lusions òptiques i figures impossibles.
- Comprovar que l'estudi de la imatge desenvolupa la capacitat expressiva, tant gràficament com plàsticament.

U.D. 2. El llenguatge i la comunicació visual

OBJECTIUS

- Saber definir què és el llenguatge visual i saber enumerar els elements que el configuren: el signe, la línia, el color, l'espai, el volum...
- Saber reconèixer els diversos tipus de llenguatges a través dels quals les imatges comuniquen.
- Observar, percebre, comprendre i interpretar de forma crítica les imatges de l'entorn natural i cultural, i ser sensible a les seves qualitats plàstiques, estètiques i funcionals.

TEMPORITZACIÓ

La programació completa d'aquesta Unitat Didàctica requereix de **6 a 7 sessions**.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Saber definir què és el llenguatge visual i saber enumerar els elements que el configuren: el signe, la línia, el color, l'espai, el volum...
- Saber reconèixer els diversos tipus de llenguatges a través dels quals les imatges comuniquen.
- Observar, percebre, comprendre i interpretar de forma crítica les imatges de l'entorn natural i cultural, i ser sensible a les seves qualitats plàstiques estètiques i funcionals.

ELEMENTS CONFIGURATIUS DEL LLENGUATGE VISUAL

U.D. 3. El punt i la línia com a signes d'expressió

OBJECTIUS

- Saber explicar el significat de la paraula *signe* en el llenguatge visual.
- Analitzar els signes més elementals d'expressió: el punt i la línia.
- Analitzar i valorar les aplicacions i els usos de cada un d'aquests signes, així com les possibilitats gràfiques i expressives de la línia en relació al seu traçat, la grossària o la velocitat.
- Comprendre el valor de les línies *virtuals* en les composicions.
- Apreciar l'ús que els artistes fan del punt i la línia per aplicar-lo a les pròpies composicions, al llarg del temps.

TEMPORITZACIÓ

Han de dedicar-se **4 o 5 sessions** per completar el desenvolupament teòric i pràctic de la Unitat.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Saber reconèixer les possibilitats gràfiques i expressives del punt i la línia i aplicar-les en experiències senzilles.
- Mostrar interès per practicar la *modulació* de la línia per evitar composicions monòtones o fredes.
- Valorar l'apreci per analitzar les aplicacions del punt i la línia fetes per artistes, usant-les en les aplicacions i dibuixos.
- Observar i comparar el treball propi amb el dels companys d'aula, i aportar opinions constructives i analitzar els comentaris dels altres.

U.D. 4. Les textures

OBJECTIUS

- Comprendre la naturalesa de les textures, i diferenciar amb claredat entre textures naturals o pròpies i artificials o superposades.
- Saber diferenciar correctament les textures tàctils o tridimensionals de les textures visuals.
- Valorar l'ús de les textures artificials tant amb fins utilitaris com pràctics.
- Apreciar les diferents textures que fan servir els artistes en les seves obres i les diferents expressivitats que s'hi aconsegueixen.

TEMPORITZACIÓ

Perquè l'alumne pugui assimilar aquests conceptes i practicar-los en les propostes, cal destinar al seu desenvolupament de **6 a 7 sessions** de treball.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Valorar l'interès per conèixer la naturalesa de les textures i les seves múltiples aplicacions pràctiques i estètiques.
- Saber diferenciar amb claredat els conceptes de

textura natural i textura artificial i saber aplicar textures artificials gràfiques, pictòriques o d'altres classes en les composicions creatives.

- Estimar la troballa a les obres d'art d'exemples d'utilització de textures amb fins expressius, tant en pintura com en escultura i arquitectura.

U.D. 5. Naturalesa i expressivitat del color

OBJECTIUS

- Comprendre la manera en què percebem els colors per la incidència de la llum sobre els cossos.
- Comprendre i diferenciar el comportament del color llum i del color matèria, així com de les respectives mescles additives i subtractives.
- Conèixer l'organització dels colors en el cercle cromàtic i identificar colors complementaris, tons freds o càlids, així com les relacions harmòniques.
- Explorar les possibilitats expressives dels colors en relació amb les emocions subjectives que provoquen.

TEMPORITZACIÓ

L'explicació dels conceptes teòrics i la realització dels exercicis pràctics ha d'ocupar entre **9 i 10 sessions**.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Valorar l'atenció per comprendre la manera en què percebem els colors i la seva importància en el viure de cada dia.
- Analitzar la diferència entre el color llum i el color matèria, així com les respectives mescles.
- Valorar l'ús del cercle cromàtic com una forma senzilla d'ordenar els colors i comprendre les seves relacions.
- Valorar la sensibilitat davant les harmonies que poden usar-se per aconseguir composicions cromàtiques agradables i no dissonants.

U.D. 6. Les noves tecnologies en la creació i l'obtenció d'imatges

OBJECTIUS

- Reconèixer i diferenciar entre imatges digitals en mapa de bits i il·lustracions basades en objectes vectorials.
- Comprendre la importància de la resolució com a responsable fonamental de la qualitat dels gràfics en mapa de bits.
- Saber digitalitzar imatges a partir d'un escàner i les resolucions que s'han d'aplicar segons el tipus de destinació que se'ls hagi de donar.
- Explorar les possibilitats d'Internet i dels motors de recerca més populars com a recurs en la recerca d'imatges digitals.

TEMPORITZACIÓ

Perquè els alumnes puguin assimilar completament aquests conceptes i practicar-los en les propostes, cal destinar al seu desenvolupament de **8 a 9 sessions** de treball.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Saber reconèixer les enormes possibilitats gràfiques i expressives que les noves tecnologies aporten a les creacions gràfiques i expressives.
- Valorar la capacitat crítica de l'alumne/na respecte a la qualitat de les imatges digitals en funció del treball.
- Experimentar amb les diferents maneres de treball dintre de l'entorn del disseny assistit per ordinador.
- Verificar que l'ús del terme adequat facilita l'obtenció de resultats en la recerca d'imatges a través d'Internet.

LA GEOMETRIA COM A SUPORT DE LA CREATIVITAT

U.D. 7. Formes i elements geomètrics bàsics

OBJECTIUS

- Entendre com es genera el que és bidimensional, així com les formes bàsiques, en l'interès de ser reconegudes tant en la natura com en les arts visuals.
- Conèixer i comprendre sense ambigüitats les característiques i el lèxic que identifica els diferents elements constituents de l'enteniment geomètric, concepte de paral·lelisme, perpendicularitat, tipus de línies, angles, etc.
- Aprendre a utilitzar correctament els llapis en les diferents dureses, així com els instruments propis del dibuix tècnic: esquadra, cartabó i compàs.

TEMPORITZACIÓ

Perquè l'alumne pugui assimilar aquests conceptes i practicar-los en les propostes, cal destinar al seu desenvolupament de **5 a 6 sessions** de treball.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Analitzar, experimentar i descobrir composicions amb elements i formes bàsiques, en particular en l'àmbit dels objectes de l'entorn immediat, i valorar la correcta descripció gràfica dels dissenys.
- Demostrar, mitjançant el delineat de rectes amb diverses inclinacions i interlineats constants, l'interès, la precisió i el maneig de les plantilles (esquadra i cartabó), així com la netedat i la bona presentació dels treballs.

U.D. 8. Traçats geomètrics fonamentals

OBJECTIUS

- Aprendre a fer operacions amb segments, rectes i angles amb l'ajuda de l'esquadra, el cartabó i el compàs.
- Raonar el concepte de distància entre punts, rectes i circumferències per a la posterior determinació gràfica.
- Raonar el concepte de lloc geomètric en els traçats bàsics: circumferència, mediatriu d'un segment, bisectriu d'un angle.

- Saber dividir la circumferència en dos, quatre, sis o vuit parts iguals amb el fi de poder dissenyar geometries ornamentals amb estructures radials.

TEMPORITZACIÓ

La completa adquisició d'aquests coneixements i la seva plasmació pràctica en les propostes requereix de **6 a 7 sessions** de treball.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Saber amidar, traslladar i operar (sumes i diferències) amb segments i angles.
- Verificar la realització de composicions mitjançant amidaments de rectes i angles amb precisió i correcte maneig dels instruments de dibuix tècnic: l'esquadra, el cartabó i el compàs.
- Diferenciar, amb claredat, les característiques bàsiques de mediatriu i bisectriu en el raonament dels traçats i els dissenys geomètrics.
- Valorar la realització dels exercicis amb netedat i claredat.

U.D. 9. Formes poligonals i regulars

OBJECTIUS

- Aprendre a construir triangles i quadrilàters, recordant-ne la classificació i propietats fonamentals.
- Iniciar-se en el fabulós món de les estructures modulars, dissenys i possibilitats decoratives amb xarxes triangulars i quadrades.
- Conèixer els diferents traçats que condueixen a dividir la circumferència en parts iguals i, en conseqüència, a poder inscriure polígons regulars.
- Conèixer les possibilitats ornamentals que brinden els dissenys poligonals amb formes d'estrelles de diverses puntes.

TEMPORITZACIÓ

Perquè l'alumne assimili aquests conceptes i pugui practicar-los en les propostes, cal destinar al seu desenvolupament de **7 a 8 sessions** de treball.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Valorar la importància que tenen les formes bàsiques com a figures geomètriques en l'àmbit científic, tecnològic, artístic i decoratiu.
- Verificar la realització de composicions mitjançant amidaments de rectes i angles amb precisió, i estimar la importància del correcte maneig dels instruments de dibuix tècnic.
- Diferenciar, amb claredat, els conceptes i les característiques de mediatriu i bisectriu en el raonament dels traçats i del dissenys geomètrics.
- Valorar la realització dels exercicis amb netedat i claredat.

U.D. 10. Relació entre formes: igualtat i semblança

OBJECTIUS

- Aprendre els conceptes geomètrics d'identitat i semblança que serveixen de base per poder inter-

pretar i desenvolupar el concepte d'escala.

- Reconèixer el terme semblança com a sinònim de proporcionalitat al tractar formes iguals a mides diferents.
- Identificar les relacions de proporcionalitat que existeixen entre figures o formes planes.
- Llegir dibuixos i plànols senzills, interpretant correctament el sentit de l'escala a què estan fets.

TEMPORITZACIÓ

La programació completa d'aquesta Unitat Didàctica requereix de **5 a 6 sessions**.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Appreciar la importància de la proporció en els objectes de l'entorn i ser capaços de descobrir-la.
- Adquirir la capacitat de comparar figures o formes planes semblants expressant-ne l'escala.
- Estimar el reconeixement de la importància que té reconèixer, per la seva analogia, els conceptes de semblança i d'escalas.
- Valorar la realització de treballs que impliquin saber triar l'escala més apropiada que és convenient fer servir en cada cas.

IV ESPAI I VOLUM

U.D. 11. Observació i percepció de l'espai

OBJECTIUS

- Saber explicar què és l'espai, així com la seva funció expressiva en l'arquitectura i en l'escultura.
- Saber indicar els aspectes perceptius que suggereixen l'efecte de l'espai.
- Saber explicar la influència del color i de la llum en la percepció de l'espai.
- Comprendre i descriure els elements de la perspectiva cònica frontal i de la perspectiva cònica obliqua o angular.
- Saber representar espais interiors mitjançant l'aplicació de perspectives còniques frontals.

TEMPORITZACIÓ

L'explicació dels conceptes teòrics i la realització dels exercicis pràctics ha d'ocupar entre **7 i 8 sessions**.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Comprendre el concepte d'espai diferenciant entre l'espai natural, l'espai urbà i l'espai interior.
- Valorar i diferenciar la lectura espacial en l'arquitectura, en l'escultura i en la pintura en les seves diversitats.
- Representar amb formes planes sensacions d'espai, utilitzant claus que resolen la il·lusió de profunditat en el dibuix i en la pintura.
- Representar la sensació d'espai al pla, utilitzant com a recurs el color, l'esfumats o perspectiva atmosfèrica i la perspectiva cònica.

U.D. 12. El volum: influència de la llum

OBJECTIUS

- Saber explicar què s'entén per volum en el llenguatge visual i la seva relació amb l'espai.
- Saber aconseguir i descriure la llum i l'ombra com a elements que suggereixen l'efecte volum sobre el pla.
- Aconseguir explicar i saber aplicar diversos mètodes o procediments de representació de les formes 3D.

TEMPORITZACIÓ

Aquesta Unitat Didàctica requereix de **7 a 8 sessions**.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Appreciar i diferenciar l'obtenció de volums reals mitjançant el modelatge, l'esculpir o a partir del seu desenvolupament.
- Valorar l'obtenció de volums utilitzant com a recurs expressiu els contrastos lumínics.
- Investigar, experimentar i practicar amb les tècniques del clarobscur en la representació de cossos i formes geomètriques simples.

U.D. 13. Representació objectiva de volúmens. Maquetes

OBJECTIUS

- Conèixer, valorar i representar sòlids senzills mitjançant la lectura de les seves projeccions o vistes dièdriques.
- Saber estructurar una forma tridimensional per la part interna i el límit exterior.
- Investigar i aprofundir en la descomposició de volums amb formes modulars simples.
- Saber crear maquetes compostes per cossos geomètrics senzills després de l'obtenció del seu desenvolupament.

TEMPORITZACIÓ

A aquesta Unitat cal dedicar-hi de **7 a 8 sessions**.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Verificar la capacitat d'espai de l'alumne/na per visualitzar les formes tridimensionals.
- Valorar la comprensió d'estructures de formes simples mitjançant l'observació i l'anàlisi de les seves projeccions dièdriques.
- Saber passar del pla al volum d'espai mitjançant la prèvia obtenció del desenvolupament del cos corresponent.
- Valorar la realització de maquetes compostes per superfícies geomètriques senzilles, com a resultat de l'obtenció prèvia dels seus desenvolupaments.

5 ESQUEMA DE CONTINGUTS

El currículum del Sistema Educatiu distingeix entre tres tipus de continguts: **conceptes**, **procediments** i **actituds**. Tots tres són igualment importants, ja que col·laboren en l'adquisició de les capacitats indicades en els objectius generals de l'àrea.

A les dues pàgines següents es desenvolupen els continguts per a cada una de les tretze Unitats Didàctiques del llibre **DESCOBRIR, EXPERIMENTAR I CREAR**.

C

UNITAT

O

CONCEPTES

N

PROCEDIMENTS

T

ACTITUDS

I

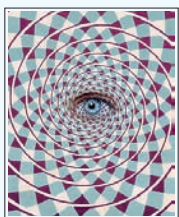
Materials i tècniques de dibuix i pintura

- Materials de dibuix artístic i pintura i instruments per al dibuix geomètric.
- Materials complementaris i suports.
- Procediments i tècniques seques i humides pas a pas, llapis de grafit, llapis de colors i aquarel·lables, retoladors, ceres, pastels, collage, tinta xinesa i tintes de colors, trempes, estampació i estergit.

- Analitzar i distingir les variades possibilitats gràfiques dels materials de dibuix artístic i dibuix geomètric.
- Exercitar el traçat amb els instruments propis del dibuix tècnic: esquadra, cartabó i compàs.
- Experimentació amb tècniques mixtes en busca d'una major expressivitat.

- Destresa en el maneig i la conservació dels instruments de treball.
- Mostrar interès i netedat en l'execució de les diverses tècniques que s'han de fer servir.
- Apreciar els diferents valors expressius de cada material gràfic i els diferents usos.
- Hàbit de neteja i cura del material i els instruments de dibuix.

11

Visió i percepció

- La percepció visual: el mecanisme de la visió.
- Les constants perceptives: forma, mida i color.
- Il·lusions òptiques: il·lusions perceptives, objectes impossibles, figures dobles i il·lusions en moviment: Op-Art.

- Experimentar sobre les constants perceptives: forma, mida i color.
- Experimentar amb formes i imatges que configuren *il·lusions òptiques* amb l'objecte de comprendre la funció del cervell en la percepció visual.
- Observar les il·lusions òptiques a l'art.

- Curiositat i atenció als processos de la visió, en les dues vessants: fisiològica i psicològica.
- Recerca d'explicacions a les imatges mentals en la percepció.
- Interès per descobrir el funcionament de les il·lusions òptiques.

27

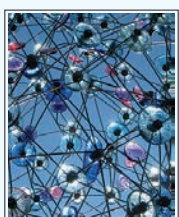
El llenguatge i la comunicació visual

- El llenguatge visual i els elements que el componen. Anàlisi dels diferents tipus de llenguatges visuals
- Aplicacions del llenguatge visual: informativa, persuasiva i narrativa.
- Esquema de lectura d'imatges fotogràfiques i publicitàries.

- Diferenciar, mitjançant la pràctica, les qualitats del llenguatge gràfic i pictòric.
- Practicar la lectura d'imatges de diferents tipus: fotogràfiques, televisives i publicitàries.
- Analitzar el llenguatge pictogràfic i representar ideogrames amb determinats valors.

- Distinció dels trets propis dels diferents llenguatges visuals.
- Apreciació de les fotografies, la televisió, el cinema, la premsa o el còmic com a mitjans per expressar i comunicar.
- Actitud conscient davant les suggestions de les imatges publicitàries.

35

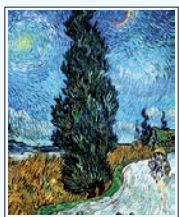
El punt i la línia com a signes d'expressió

- El signe com a empremta expressiva.
- El punt com a centre d'atenció visual: la seva expressivitat i el seu ús com a element gràfic i digital.
- La línia: la seva expressivitat, la utilització per a l'ombrejat i l'aplicació amb traços de color. Línies virtuals en la composició.

- Aconseguir profunditat i volum mitjançant la configuració organitzada de punts. Ús de la tècnica puntillista.
- Utilització de la línia com a element de composició i contorn de les formes.
- Aplicació modulada del punt i la línia per crear formes, textures, colors, etc.

- Receptivitat al fet artístic i disponibilitat i gust per portar-lo a terme en les composicions pròpies.
- Interès per desenvolupar la capacitat de síntesi en la utilització de diversos tipus de línies i capacitat d'abstracció en la forma.

51

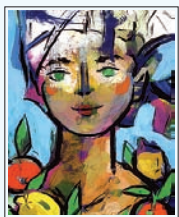
Les textures

- Concepte de textura i apreciació de les seves qualitats simbòliques.
- Textures naturals i artificials i la seva aplicació sobre el paper.
- Textures tàctils i visuals. Representació gràfica de textures tridimensionals.
- L'expressivitat de la textura a l'art.

- Reconeixement de textures naturals i artificials en objectes del nostre entorn.
- Realització de textures diverses amb tècniques pròpies del dibuix.
- Recopilació de materials, amb textures significatives, utilitzant-los per definir formes amb finalitat expressiva.

- Curiositat i sensibilització davant dels aspectes texturals de l'entorn.
- Apreciació de la riquesa visual que la textura proporciona a una superfície.
- Col·leccionisme de fotografies, papers i retalls de revistes en les quals es posin en relleu diverses textures.

63

Naturalesa i expressivitat del color

- El color com a fenomen físic i visual.
- El color llum. Mescla additiva.
- El color matèria. Percepció del color dels cossos segons les llums bàsiques reflectides. Mescla subtractiva.
- Organització del color: cercle cromàtic, gammes tonals i combinació harmònica.
- Simbologia i ús del color.

- Mesclar i manipular el color variant-ne el to i la lluminositat.
- Reinterpretar obres d'art per mitjà de gammes tonals i colors complementaris.
- Utilització de diferents harmonies en la creació d'obres artístiques.
- Utilització del color amb caràcter simbòlic o utilitari.

- Interès per explorar les pròpies possibilitats artístiques i sensibilitat per dur-les a terme.
- Apreciació per desenvolupar un gust personal davant les formes i els colors.
- Sensibilitat davant els efectes del color i la seva aplicació en el món de l'art.
- Respecte a altres solucions cromàtiques diferents de la pròpia.

75

Les noves tecnologies en la creació i l'obtenció d'imatges

- L'ordinador i els seus components físics (el hardware) i lògics (el software).
- Diferenciació entre imatges vectorials i imatges en mapa de bits.
- Obtenció d'imatges per mitjà de la digitalització (escàner o càmera de fotos digital).
- Internet i la seva utilització per a l'obtenció d'imatges.

- Usar i valorar el pixel com a element base del dibuix digital.
- Anàlisi de dibuixos vectorials per superposició de capes.
- Transformació d'imatges fotogràfiques en traçats vectorials.
- Anàlisi i estudi de les fonts digitals per a la seva transformació en noves tipografies.

- Apreciació per les enormes i diverses possibilitats que ofereixen les noves tecnologies.
- Disposició per experimentar amb imatges vectorials i de mapa de bits, i valorar-ne les diferents qualitats.
- Gust per treballar i modificar imatges obtingudes per Internet.

95

N	UNITAT	G	CONCEPTES	U	PROCEDIMENTS	T	ACTITUDS	S
	7 Formes i elements geomètrics bàsics		<ul style="list-style-type: none"> Figures i gènesi de les formes bàsiques. La geometria a la natura i a les construccions humanes. Elements geomètrics fonamentals: punt, línies i direccions. Posicions relatives entre rectes. Angles: tipus i posicions relatives. Circumferència i cercle: posicions relatives. 		<ul style="list-style-type: none"> Ús de les plantilles (esquadra i cartabó) per al traçat de paral·leles, perpendiculars i rectes a 45°. Crear dissenys lineals amb l'ús adequat de l'esquadra i el cartabó. Maneig precís del compàs per a la realització de construccions geomètriques i per transportar magnituds i arcs de circumferència. 		<ul style="list-style-type: none"> Valoració de les organitzacions geomètriques de l'entorn. Gust per la precisió, l'exactitud i la netedat en l'elaboració de representacions gràfiques, així com per la conservació dels instruments de dibuix. Esforz a manejar correctament l'instrument específic per als treballs lineals. 	111
	8 Traçats geomètrics fonamentals		<ul style="list-style-type: none"> Concepte de mida. Mides lineals i mides angulars i el seu transport. Operacions amb segments i angles. Distàncies i llocs geomètrics bàsics: circumferència, mediatriu, bisectriu i mitjana. Construccions amb angles. Divisió de la circumferència en 2, 3, 4, 6 i 8 parts iguals. 		<ul style="list-style-type: none"> Operar amb segments i angles. Operar amb la circumferència, la bisectriu, la mediatriu com a llocs geomètrics fonamentals. Determinar la distància entre punts, d'un punt a una recta i d'un punt a una circumferència. Dividir la circumferència en n parts iguals. 		<ul style="list-style-type: none"> Apreciació de la gran importància de la geometria plana com a mitjà per comprendre la realitat. Interès per dimensionar magnituds lineals i angulars en relació a una unitat de mida. Gust per l'exactitud, ordre i netedat en el traçat i la ideació de dissenys geomètrics. 	121
	9 Formes poligonals regulars		<ul style="list-style-type: none"> Definició, classificació, denominació i construcció de triangles i quadrilàters. Altres formes poligonals. Construcció de polígons regulars inscrits en una circumferència. Construcció amb precisió de polígons regulars estrellats. Conceptes de pas, gènere i espècie. 		<ul style="list-style-type: none"> Construcció i possibilitats creatives dels triangles i quadrilàters. Fer dissenys sobre xarxes triangulars i quadrades. Construir polígons regulars i/o estrellats inscrits en una circumferència. Fer dissenys utilitzant com a base polígons creuats en estrella. 		<ul style="list-style-type: none"> Comprovar la presència de les formes poligonals en les manifestacions artístiques al llarg dels diferents estils. Interès per usar de forma creativa els conceptes geomètrics apresos. Curiositat per anomenar amb exactitud i precisió objectes amb formes poligonals (triangles i quadrilàters). 	135
	10 Relació entre formes: igualtat i semblança		<ul style="list-style-type: none"> Igualtat. Reproducció de formes poligonals: per triangulació, per radiació, per translació i per coordenades cartesianes. Semblança. Polígons semblants. Construcció de formes semblants: per radiació des d'un punt i per mitjà de quadrícula. Escala. Tipus. 		<ul style="list-style-type: none"> Analitzar i dur a terme els diversos procediments que fan possible construir formes poligonals iguals o semblants. Realització gràfica d'una imatge semblant a una altra donada, utilitzant el procediment de la quadrícula. Utilitzar el concepte d'escala per fer mides sobre un plànol. 		<ul style="list-style-type: none"> Interès per utilitzar criteris de proporció en les representacions. Apreciació de l'escala com a instrument de comparació i representació de formes iguals i semblants. Rigor en la utilització dels mètodes per establir proporcions i netedat en l'elaboració dels treballs. 	153
	11 Observació i percepció de l'espai		<ul style="list-style-type: none"> Observació i percepció de l'espai. Claus o procediments que resolen l'efecte de profunditat. Lectura visual de l'espai: a l'arquitectura, l'escultura i la pintura. La perspectiva cònica frontal i obliqua. Elements fonamentals. Esquema bàsic de l'interior d'una estança. 		<ul style="list-style-type: none"> Fer servir la perspectiva aèria per aconseguir la sensació de profunditat. Experimentar amb la superposició de formes planes, la variació de mides i els contrastos de color per aconseguir, sobre el pla, la il·lusió d'espai. Dibuixar un espai interior (aula de dibuix) en perspectiva cònica frontal. 		<ul style="list-style-type: none"> Esforz per determinar la reducció visual que experimenten les figures en allunyar-se de l'espectador. Predisposició a captar efectes de profunditat d'espai en el pla de les obres pictòriques. Plaer d'aplicar els recursos gràfics per aconseguir la il·lusió d'espai en el pla. 	163
	12 El volum: influència de la llum		<ul style="list-style-type: none"> Concepte i aspectes del volum: el volum real i el representat. Incidència de la llum en la percepció del volum. Representació de les zones de llum i ombra en els objectes. La tècnica del clarobscur. 		<ul style="list-style-type: none"> Experimentar l'obtenció de volums a través del contrast de llums i ombres, tant en formes naturals com en figures geomètriques. Utilitzar el clarobscur per percebre la sensació volumètrica en el pla en figures i formes senzilles. 		<ul style="list-style-type: none"> Sensibilització davant les variacions visuals produïdes pels canvis i les intensitats de la llum. Interès per descobrir la importància que té el clarobscur en la percepció dels volums representats en el pla. 	181
	13 Representació objectiva de volums. Maquetes		<ul style="list-style-type: none"> Representació objectiva de sòlids mitjançant les seves projeccions o vistes dièdriques. Construcció de volums a partir del desenvolupament pla. Vistes dièdriques i desenvolupaments de formes compostes per mòduls cúbics. Estructures arquitectòniques elementals 		<ul style="list-style-type: none"> Representar vistes dièdriques de cossos polièdrics compostos per mòduls cúbics. Desenvolupament i construcció de formes modulars simples. Construcció de maquetes arquitectòniques simples. 		<ul style="list-style-type: none"> Valoració de la finalitat objectiva de les imatges i de la disposició normalitzada de les seves vistes. Interès per l'objectivitat i la precisió en la creació de volums, tant reals com representats. Interès per construir maquetes. 	193

6 CONTRIBUCIÓ DE L'ÀREA D'EDUCACIÓ PLÀSTICA I VISUAL A L'ADQUISICIÓ DE LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES

La llei d'educació (LOE) entén per «*competència*» la capacitat de posar en pràctica de manera integrada, en contextos i situacions diferents, els coneixements, les habilitats i les actituds personals adquirits.

Les competències tenen tres components: un *saber* (un contingut), un *saber fer* (un procediment, una habilitat, una destresa...) i un *saber ser o saber estar* (una actitud determinada).

L'Educació plàstica i visual contribueix a l'adquisició de diferents competències bàsiques per mitjà dels objectius (propòsits) que correlativament, en cadascuna d'elles, es relacionen:

- **Competència artística i cultural:**
 - Ampliar el coneixement dels diferents codis artístics i de la utilització de les tècniques i els recursos que els són propis.
 - Aprendre a mirar, veure, observar i percebre.
 - Apreciar els valors estètics i culturals de les produccions artístiques.
 - Experimentar i investigar amb diversitat de tècniques plàstiques i visuals.
 - Ser capaç d'expressar-se a través de la imatge.
- **Competència en comunicació lingüística:**
 - Aprenentatge i ús de conceptes i paraules específiques de la matèria.
 - Paral·lelisme estructural entre el llenguatge plàstic i verbal.
- **Autonomia i iniciativa personal:**
 - Desenvolupar estratègies de planificació, de previsió de recursos, d'anticipació i avaluació de resultats.
 - Estimular l'esperit creatiu, l'experimentació, la investigació i l'autocrítica per fomentar la iniciativa i autonomia personal.
- **Competència social i ciutadana:**
 - Treballar en equip i promoure actituds de respecte, tolerància, cooperació i flexibilitat.
 - Adquirir habilitats socials.
 - Treballar amb eines pròpies del llenguatge visual, que indueixen al pensament creatiu i a l'expressió d'emocions, vivències i idees.
 - Plantejar experiències directament relacionades amb la diversitat de respostes davant un mateix estímul i l'acceptació de les diferències.

- **Competència per aprendre a aprendre:**
 - Acostumar-se a reflexionar sobre els processos de treball i d'estudi.
 - Portar a terme propostes d'experimentació creatives que impliquin la presa de consciència de les capacitats i recursos propis, així com l'acceptació dels errors propis com a instrument de millora.
- **Competència matemàtica:**
 - Aprendre a moure's amb comoditat a través del llenguatge simbòlic.
 - Aprofundir en el coneixement d'aspectes espacials de la realitat mitjançant la geometria i la representació objectiva de les formes.
- **Tractament de la informació i competència digital:**
 - Reconèixer la importància de la imatge com a suport de la informació.
 - Fer servir recursos tecnològics específics.
- **Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic:**
 - Utilitzar procediments relacionats amb el mètode científic com l'observació, l'experimentació i el descobriment, i la reflexió i l'anàlisi posterior.
 - Introduir valors de sostenibilitat i reciclatge pel que fa a l'ús de materials per a la creació d'obres pròpies, l'anàlisi d'obres alienes i la conservació del patrimoni cultural.

Cal tenir en compte que les competències són interdependents, de manera que alguns dels seus elements s'entrecreen o aborden perspectives complementàries. A més, el desenvolupament i la utilització de cadascuna requereix, al seu torn, les altres. En alguns casos aquesta relació és especialment intensa. Per exemple, alguns elements essencials de les competències en comunicació lingüística, aprendre a aprendre o tractament de la informació i competència digital estan estretament relacionats i junts formen la base per al desenvolupament i l'ús de la resta de les competències. De la mateixa manera, la resolució de problemes, l'actitud crítica, la gestió de les emocions, la iniciativa creativa i la presa de decisions amb avaluació del risc involucren diverses competències.

7 ATENCIÓ I TRACTAMENT A LA DIVERSITAT ENTRE DISTINTS NIVELLS

No podem oblidar el tractament a la diversitat que ha de produir-se des del moment en què es detectin diferents nivells de coneixements i d'actituds entre els alumnes. Això no obstant, la complexitat que comporta desenvolupar l'atenció a la diversitat fa necessari que siguin els mateixos centres els encarregats de regular aquesta situació cada dia més freqüent.

Perquè un llibre d'Educació Plàstica i Visual pugui contribuir a aquesta tasca, ha de tenir en compte aquesta situació real de feina, en els continguts i en les activitats pràctiques. En tots els nostres llibres i/o manuals, l'atenció a la diversitat es té present principalment en les activitats pràctiques que es proposen, les quals corresponen a tres nivells de dificultat: baixa (1), mitjana (2) i alta (3), segons els paràmetres següents:

- **Nivell de dificultat 1:** quan, amb facilitat, l'alumne pot resoldre l'activitat posant interès en la comprensió de la proposta i tenint en compte els conceptes bàsics establerts en etapes anteriors.
- **Nivell de dificultat 2:** quan l'alumne/a pot desenvolupar l'activitat tenint en compte, únicament, els conceptes estudiats en la Unitat Didàctica amb què estigui treballant.
- **Nivell de dificultat 3:** quan l'alumne/a necessiti recórrer a conceptes vistos en altres Unitats i fins i tot necessiti servir-se d'altres fonts per tal de resoldre els dubtes.

També es proposen activitats de reforç i d'ampliació compatibles amb les propostes incloses al llibre, de manera que matisin els plantejaments establerts, i els facin més senzills o més complicats segons els interessos i les necessitats.

Per tant, el professor o la professora pot triar en tot moment les activitats més adequades per a cada alumne/a, grups d'alumnes o situació particular de la classe.

En l'atenció a la diversitat convé intensificar la relació de les activitats plasticovisuals amb altres àrees, ja que l'aprenentatge a través de les imatges pot ser molt adequat per a molts.

A l'hora d'avaluar s'hauran de tenir en compte els aspectes següents :

- **Delimitació dels objectius específics a avaluar.**
- **Tipus i manera de recollida d'informació.**
- **Forma de generar criteris i judicis.**
- **Decisions al voltant de valorar la diversitat de capacitats d'alumnes que integren el grup i que, per una raó o per una altra, ofereix la realitat de l'aula.**

Amb aquestes consideracions es tracta, en definitiva, de reduir els desajustos que es produeixen en la formació dels adolescents i de fer més positiva i eficaç l'acció del professorat en l'exercici de la professió.

8 CONSIDERACIONS METODOLÒGIQUES

És inqüestionable la importància de la imatge en el món actual. Provenents de la naturalesa, els mitjans de comunicació, la publicitat o la cultura, centenars d'imatges ens arriben cada dia amb les més diverses finalitats i les més distintes configuracions. En conseqüència, si vivim en un món d'imatges en què el llenguatge de la forma resulta bàsic i, a més, configurador de l'ésser humà mateix –com a individu social–, no hi ha dubte que el principi general ha de ser el següent:

Desenvolupar en els alumnes i les alumnes les seves capacitats d'observació, imaginació i expressió plasticovisuals, preparant-los per comprendre i transmetre imatges del seu entorn natural com a part de la seva formació integral.

El disseny del curs respon a aquest principi general. Tant els continguts conceptuals com les propostes i verificacions volen ser instruments que ajudin en l'aprenentatge, l'aprofitament del temps i l'organització del treball a l'aula. Les làmines i fitxes, amb una temàtica molt orientada i una tècnica d'execució oberta a les possibilitats i actituds de cada alumne/a, evita la pèrdua de temps que comporta dictar dades i enunciats o bé repartir fotocòpies amb els plantejaments de cada activitat. D'altra banda, les pràctiques no pretenen ser exhaustives i plantegen els treballs que solen ser comuns als diferents enfocaments que pugui donar a l'assignatura cada professor/a.

A més a més de les propostes operatives –que són treballs individuals que serveixen, sobretot, per seguir les exposicions teòriques juntament amb les explicacions del professor–, és convenient plantejar activitats i projectes pràctics en equip sobre anàlisi i estudi dels elements de l'entorn, cosa que ha de generar debats a l'aula.

Des del punt de vista metodològic, el pla curricular es fonamenta en els principis següents:

- *L'adequació dels continguts amb els objectius i els mitjans per assolir-los.*
- *L'enfocament de les propostes operatives amb les seves activitats de verificació, de manera que proporcionin un aprenentatge actiu, atès que promouen la construcció de conceptes.*
- *L'orientació significativa de l'aprenentatge, partint d'organitzadors que ajudin en l'anàlisi dels nous coneixements, com també proposant elements motivadors.*
- *El plantejament d'activitats col·lectives i en petits grups, per contrastar l'elaboració i crear ac-*